

фільтрації пилу, сажі, газопоглинанні, шумозахисті тощо. Встановлено, що на озелених вулицях у 42,2 % зменшується вплив пилу і шкідливих газів на людину, а на 10 % знижується інтенсивність шуму. Тому для ширшого озеленення вулиць міста рекомендовано 34 види, культивари деревних рослин (*Picea glauca* (Moench.) Voss, *Ginkgo biloba* L., *Juniperus sabina* L. 'Variegata', *Acer platanoides* L. 'Globosum', *Catalpa bignonioides* Walt. та інші). Використання відповідного сортименту дерев і чагарників у вуличних насадженнях не тільки сприятиме створенню оптимальних умов для проживання, а й поліпшить художньо-естетичний вигляд населених місць.

Список використаних джерел

1. Клименко Ю. О. Зміни насаджень старовинних парків-пам'яток садово-паркового мистецтва Вінницької області / Ю. О. Клименко.- Укр. ботан. журн. - 2010. - Т. 67, № 2. – С. 20-27.
2. Кохно М. А. Методичні рекомендації щодо добору дерев та кущів для інтродукції в Україні. / М. А. Кохно, С. І. Кузнецов. - К.: Фітосоціоцентр, 2005. - 48 с.
3. Кучерявий В. П. Озеленення населених міст. / В.П. Кучерявий. Підручник.- Львів: Світ, 2005.- 456 с.

Лягамбур А. М.,

студ. СВО магістр, спеціальність 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини).

Науковий керівник – к. пед. н., доцент кафедри біології **Баюрко Н. В.**

ЕКОЛОГІЧНІ ЗНАННЯ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

Актуальним завданням сучасної школи є реалізація компетентнісного підходу в навчанні, який передбачає спрямованість освітнього процесу на формування й розвиток компетентностей особистості, однією з яких є екологічна. Безперечною перевагою компетентнісного підходу серед інших є результативно-цільова спрямованість освіти, кінцевим результатом якої є сформованість компетентностей, перенесення акцентів з рівня знань суб'єктів навчання на їхнє вміння використовувати інформацію для розв'язання практичних проблем.

Проблема формування екологічних знань учнів у процесі навчання предметів природничо-наукового циклу висвітлена у працях В. Гузь, Л. Маркович, А. Степанюк, М. Колесник, Г. Кондратенко, О. Цуруль, С. Шмалей та багатьох інших. Теоретико-методичні основи екологічної освіти і виховання учнів у позакласній роботі досліджували В. Вербицький, Л. Ілійчук, Н. Левчук, Г. Пустовіт, Т. Юркова та інші.

Науковці стверджують, що набуття людиною знань, умінь і навичок, які спрямовані на удосконалення їхньої компетентності, дозволяє інтелектуально й культурно розвивати особистість, формувати в неї здатність реагувати на потреби суспільства [12, 13, 16]. М. Колесник [10] розробила зміст екологічного виховання учнів на засадах «глибинної екології» та визначила педагогічні умови його реалізації в умовах класно-урочної системи під час вивчення біології на засадах орієнтації особистості на екоцентричний спосіб світосприйняття. Особливої уваги заслуговує дослідження психолого-педагогічних умов організації безпосередньої природоохоронної роботи школярів як завершального етапу формування екологічної компетентності підлітків [4, 5].

Однак, теоретичний аналіз літератури з поставленої проблеми дає підстави стверджувати, що у процесі екологічної освіти школярів є ще багато неузгоджених питань, а в розробках її теоретичних основ виокремлюють чимало невіршених проблем, зокрема, недостатньо уваги приділено проблемі формування екологічних знань учнів основної школи як основи для формування екологічної компетентності учнів.

Екологічну компетентність учнів основної школи науковці розглядають як інтегративну динамічну якість особистості, що характеризується єдністю системи екологічних знань, умінь

та навичок, ціннісних орієнтацій у сфері екологічної діяльності та навчального й життєвого досвіду, пов'язаних із збереженням довкілля [3].

Основою екологічних знань є оволодіння поняттями «екологія», «екологічна безпека» і «сталий розвиток», знаннями про закономірності функціонування екосистем, їх розвиток і взаємодію; розуміння природничої картини світу та цінності таких категорій як природа, життя.

Екологічні уміння базуються на застосуванні знань з біології та екології у повсякденному житті; ефективній колективній співпраці над реалізацією екологічних проєктів, тематика яких спрямована на розв'язування проблем довкілля; просвітницькій роботі із залученням місцевої громади та ширшої спільноти.

Ціннісне ставлення до навколишнього середовища як до потенційного джерела здоров'я, добробуту та безпеки людини і спільноти; відповідальність за ощадне використання природних ресурсів, екологічний стан у місцевій громаді, в Україні та світі; оцінювання ролі екологічних знань для сталого (збалансованого) розвитку людства, науки та технологій; готовність до вирішення проблем, пов'язаних зі станом довкілля [1, 2, 14].

Чинні навчальні програми з біології [9] дають право вчителю творчо підходити до реалізації їх змісту, а отже, добирати об'єкти для вивчення та включати в зміст біологічної освіти приклади екологічних проблем свого регіону. Система вправ і завдань, що використовуються у навчанні біології, має бути дидактично доцільна та спрямована на вдосконалення практичних умінь і навичок екологічного спрямування (самостійно чи в групі досліджувати живу природу, аналізувати й визначати проблеми довкілля; оцінювати значення біології для сталого розвитку), на формування та розвиток досвіду міжпредметної діяльності учнів (ефективно співпрацювати з іншими над реалізацією екологічних проєктів тощо) [6].

Для забезпечення успіху в формуванні в учнів екологічних знань, елементів екологічної компетентності застосовується ціла низка сучасних методів та педагогічних прийомів. Важливою умовою оптимізації процесу екологічної освіти учнівської молоді є професійно-екологічна і практична підготовка вчителів біології [7, 8, 11, 15].

Таким чином, розвиток сучасної системи шкільної освіти визначається інноваційними перетвореннями, в основі яких лежить реалізація компетентнісного підходу.

Список використаних джерел

1. Баюрко Н. В. Екологічне виховання учнів як соціально-педагогічна проблема / Н. В. Баюрко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського. Сер. : Педагогіка і психологія. 2006. Вип. 17. – С. 70 -73.
2. Баюрко Н. В. Елементи екологічної освіти школярів у процесі вивчення біології / Н. В. Баюрко // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Природнича освіта і наука для сталого розвитку України : проблеми і перспективи» (1–3 жовтня 2014 року, м. Глухів) – Суми : Видавництво «Ярославна», 2014 р. – С. 172–175.
3. Баюрко Н. В. Підготовка майбутніх учителів біології до розвитку екологічної компетентності учнів основної школи : монографія / Наталія Василівна Баюрко. – Вінниця, ТОВ "Нілан_ЛТД", 2017. – 256 с.
4. Баюрко Н. В. Виховання соціальної активності молодших підлітків через залучення їх до різних форм і видів екологічної діяльності / Н. В. Баюрко // Українська науково - практична конференція „Хімічна та екологічна освіта : стан і перспективи розвитку”. Збірник наукових праць 25–26 вересня. – Вінниця: видавництво «Едельвейс і К», 2008 р. – С. 4–7.
5. Баюрко Н. В. Шляхи реалізації змісту екологічної освіти у позакласній діяльності учнів підліткового віку / Н. В. Баюрко // Актуальні питання географічних, біологічних та хімічних наук. Основні наукові проблеми та перспективи дослідження : збірник наукових праць ВДПУ. – Вип. 5 (10). – Вінниця, 2008. – С. 62–64.
6. Білявська Л. О. Екскурсія як один з методів роботи під час проведення фахової практики / Л. О. Білявська // Матеріали за VII-а міжнародна научна практична конференція «Ключові въпроси съвременната наука», 17-25 април. Т. 25. Педагогически науки. – София. – 2011. – С. 58-60.
7. Білявська Л. О. Становлення особистісної позиції майбутніх учителів природничих дисциплін у процесі проведення фахової практики / Л. О. Білявська // Матеріали за V-а

международна научна практична конференція, «Основните проблеми на съвременната наука», 17-25 април. Т. 14. Педагогически науки. – София, 2009. – С. 32-35.

8. Білявська Л. О. Структура фахової практики як складової частини у процесі підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін / Л. О. Білявська // Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського. Наукові записки. Серія: Педагогіка і психологія : зб. наук. пр. – Вінниця, 2010.– Вип. 32. – С. 288-293.

9. Біологія 6-9. Навч. програма для загальноосвітніх навчальних закладів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua/school/program/program-5-9/56139/>

10. Колесник М. О. Екологічне виховання учнів на засадах «глибинної екології» в процесі вивчення біології. Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / М. О. Колесник. –Тернопіль, 2003. – 20 с.

11. Левчук Н. В. Екологічна компетентність майбутнього вчителя /Н. В. Левчук / // Національна освіта : традиції і інновації у контексті ідей Івана Огієнка: Зб. наук. праць. За ред. проф. М. В. Левківського. – Київ–Житомир : ЖДПУ, 2002. – С.172-175.

12. Левчук Н. В. Екологічна освіта школярів в контексті сталого розвитку / Н. В. Левчук //Актуальні питання географічних, біологічних та хімічних наук. Основні наукові проблеми та перспективи дослідження. Збірник наукових праць ВДПУ. Вип.6(11). – Вінниця, 2009. – С.115-117.

13. Левчук Н. В. Екологічна освіта як чинник морально-духовного розвитку особистості / Н. В. Левчук // Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах (Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді). – Зб. наук. праць. – Київ : Пед. думка, 2000. Кн. 1. – С.142-148.

14. Матяш Н. Екологічна компетентність учнів: її зміст і можливості формування у процесі навчання біології. Природнича освіта і наука для сталого розвитку України: проблеми і перспективи. Зб. наук. матеріалів III Всеукраїнської наук.-практичної конференції з міжнародною участю (10-11 жовтня 2019 року, м. Глухів) / за заг. ред. Рудишина С.Д, Кореневої І.М.. Суми : Вінниченко М.Д. 2019. – С. 116-118.

15. Нікітченко Л. О. Вплив фахової практики на формування у студентів професійно значущих вмінь / Л. О. Нікітченко // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. – Кривий Ріг, 2011. – Вип. 33. – С. 177-182.

16. Нікітченко Л. О. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін у процесі фахової практики /Л. О. Нікітченко, Н. В Левчук. Монографія. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017.– 296с.